

[B] TIP MARUGG VERZAMELD

Op de keper beschouwd heeft de Curaçaoënaar Tip Marugg met zijn hele literaire oeuvre toegewerkt naar die ene roman waarmee hij uiteindelijk ook echt doorbrak: *De morgen loeit weer aan* uit 1988. Drie romans, een handvol journalistieke stukken, wat recensies, een enkel essay, en precies zoveel gedichten als er in een behoorlijke bundel gaan (een vijftal verscheen in 1976 in *Tirade* onder de titel *De morgen loeit weer aan* en die werden dan, vermeerderd met één, weer herdrukt in 1990 als *De morgen loeit weer aan*), tezamen amper 600 pagina's druk: een groot oeuvre kan het niet genoemd worden. Marugg schijnt meer geschreven te hebben en was er ijzersterk in om de mythe te verspreiden dat hij zelfs *heel veel* vernietigde omdat hij nooit tevreden was. Maar het is dan toch merkwaardig dat zo weinigen van de velen die bij hem langskwamen (tégen de andere mythe in dus: die van Marugg als kluizenaar) er hooguit een enkele bladzijde van gezien hebben. Er zou ook nog een groot, nagelaten romanmanuscript in familiehanden zijn, waarvan het verhaal zich afspeelt in Otrabanda, de volkswijk van Willemstad waar Marugg opgroeide, en als grote bijzonderheid geldt dat dat hele verhaal gefocaliseerd wordt door een leguaan. Maar daarover laat het nu verschenen *Verzameld werk*, dat toch in alle opzichten zo voorbeeldig is geredigeerd door Aart Broek en Wim Rutgers, wel een fragmentje zien, maar de redacteurs zwijgen er verder over. Welk belang kan een literair nauwelijks geïnteresseerde familie er bij hebben zo'n belangrijk nagelaten werk buiten het *Verzameld werk* te houden? In ieder geval

zou ik tot de verschijning van dat meesterwerk de stelling willen verdedigen dat Tip Marugg een nogal *luie* schrijver is geweest, of toch in ieder geval zo consequent heeft vastgehouden aan de fles, dat er niet erg veel schrijffuren meer overschoten. En ik zal de eerste zijn om bij gelegenheid door het stof te gaan, want Tip Marugg is me met heel zijn beperkte dronkemansoeuvre wel dierbaar.

Deze opmerkingen zeggen natuurlijk niets over het belang van wat Marugg dan wél heeft gepubliceerd. Tenslotte waren Nescio, C.C.S. Crone en Elsschot ook geen veelschrijvers. En ik wil ook niet beweren dat zijn twee vroegere romans nu als mislukt kunnen worden beschouwd. In *Weekendpelgrimage* uit 1957 doordenkt een man het leven dat hij gedurende een dag heeft geleefd, voorafgaand aan het moment waarop hij met bezopen kop in zijn auto van de weg is geraakt en bijna in de Caraïbische Zee is beland. *In de straten van Tepalka* uit 1966 is gebaseerd op een vergelijkbaar procédé: een man stapt uit zijn hospitaalbed en gaat aan de wandel, maar de lezer kan niet concluderen of het vertelde nu volgt ná de ziekenhuisopname, of dat wat er verteld wordt juist heeft geleid tot de ziekenhuisopname. Twee romans over twee gesloten werelden, de een gedacht vanuit de eenheid van plaats, tijd en ruimte van een auto die balanceert op een rif, de ander vanuit een ziekenhuis in een hallucinante wereld waarin de slang zich in de staart bijt.

Anno 2009, gelezen in hun ontstaansvolgorde, valt op hoe sterk de eerste twee romans zich naar de vorm in hun tijd schikken, *Weekendpelgrimage* van het door W.F. Hermans ingezette existentialistisch realisme in de Nederlandstalige letteren, *In de straten van Tepalka* van het vormexperiment dat ook andere auteurs van “anti-romans” als C.C. Krijgelmans, Lidy van Marissing en J.F. Vogelaar rond 1970 aangingen.

De morgen loeit weer aan onttrekt zich aan de tijd, daar valt alles precies op zijn plaats, daar valt de auteur Marugg naadloos samen met het verhaal dat heeft rondgespookt in zijn hoofd en dat de uitdrukking kreeg die hij er al een leven lang aan had willen geven. Opnieuw een verhaal dat uitgaat van, en terugkeert tot één verhaalpersonage, en velen hebben daar gemakshalve Marugg in willen zien. Maar het is complexer dan dat, het verhaal stijgt boven zichzelf uit door een uiterst verfijnde chemie van een gemakkelijk inleefbaar alledaags relaas van een

drinkende Sombermans die bij nacht leeft, en een visioen van ondergang in de observatie van vluchten vogels waaruit sommige zich zonder aanwijsbare redenen afscheiden om te pletter te vliegen tegen een rotswand — een prachtige symboliek van de fundamentele irrationaliteit en onbegrijpelijkheid van het aardse bestaan.

In zijn poëzie ontwikkelde Marugg zich van een Antilliaanse Nijhoff-in-de-dop naar een Curaçaose Jan G. Elburg (en ik zeg bewust niet: Kouwenaar of Lucebert, want dat niveau haalt hij nergens). Of misschien is het beter te stellen dat hij zijn poëziekompas ook op zijn eiland vond: hij moet geamuseerd en gretig gekeken hebben naar Luc Tournier, de Rotterdamse lefgozer Chris Engels, die brutaalweg een literair tijdschrift begon, *De Stoep*, en die voor zichzelf een eigen plaats in de letteren creëerde ergens halverwege de oceaan. Marugg schreef twee recensies over *De Stoep*, beide in waarderende zin. De poëzie van Tournier, hoewel aanvankelijk ondoorzichtig, gaf bij herlezing “een volkomen bevredigend resultaat”, meende Marugg.

In die brave opstelletjes van na de Tweede Wereldoorlog betoont Marugg zich precies dat wat zijn superieuren op school en in de Schutterij van hem getuigen: een ijverige en gezagsgetrouwe jongen van een behoorlijke intelligentie. Had diezelfde persoon niet decennia later een boek geschreven dat mag gelden als de Nederlands-Antilliaanse *Under the Vulcano*, niemand zou er ooit over gepiekerd hebben die opstelletjes in de wij-vorm over het Oranjehuis en de vroegste Antilliaanse letteren bij elkaar te zetten in zo'n fraai verzorgde band. Het is bijna aandoenlijk om te zien hoe de schrijver, die het Papiamentu als moedertaal had en het Nederlands virtuoos zou gaan beheersen maar er altijd onzeker over bleef, sinds zijn jonge jaren de *Van Dale* afgraast naar interessante woorden. Het resultaat is proza uit een gymnasiasten-blaadje: “Dan zaten wij buiten op de stoep van het wachtgebouw te pitsen, elk met een kantinebeker slappe sloerie in de ene hand en in de andere een opgepiept broodje, en bespraken de laatste romans die wij gelezen hadden of scholden op de povere inventaris van de plaatselijke boekwinkels of verguisden de een of andere wereldvermaarde auteur om zijn onoprecht geschrijf of raasden tegen de boekrecensent van *Time Magazine* of deden de Arubaanse onderwijzer

Tip Marugg (1923-2006), Foto Enid Hollander.

de dampen aan met pornografische verhalen.” (p. 451) Tip Marugg moet dat zelf ook heel wel gezien hebben. In 1988 moet hij zich zo schuchter hebben gevoeld tegenover zijn eigen proza, dat zijn beste manuscript hem zo ongeveer uit handen moest worden gegrist.

Er waren in dat voor de Antilliaanse literatuur gedenkwaardige jaar 1988 twee serieuze kanshebbers voor de AKO Literatuurprijs: Maruggs *De morgen loeit weer aan* en de roman van zijn vriend Boeli van Leeuwen, *Het teken van Jona*. Maruggs boek kwam op de shortlist, Van Leeuwens boek niet, omdat, zoals jurylid J.J. Oversteegen zich later herinnerde, “twee Antilliaanse boeken op de vijf wel wat veel werd gevonden”. Je kunt ook nuchter zeggen: Van Leeuwens boek, opgebouwd uit schitterende passages en de snippers uit een omgevallen boekenkast, haalde het in de verste verte niet bij Maruggs roman. Hoe dan ook, de druiven waren zuur voor Boeli van Leeuwen, al misgunde hij zijn eilandkompaan allerminst zijn succes.

De shortlist van de genomineerden was net bekendgemaakt op het moment dat de *grand old man* van de Surinaamse letteren, Albert Helman, Curaçao aandeed vanuit zijn Italiaanse zomerplaats Airole.

Samen met Boeli van Leeuwen bezocht hij schrijver-politicus Carel de Haseth. Boeli was er heilig van overtuigd dat de AKO-prijs naar Tip Marugg zou gaan, en stak zijn opwindung niet onder stoelen of banken, maar Helman zag het somberder in: “Boeli, je begrijpt de Nederlanders niet. Zie je, in Nederland wordt de koe altijd twee maal gemolken.”

De voorzitter van de AKO-jury was een vrouw die een zomerhuis had in Airole, het Italiaanse dorp van Helman, en die hij “het meest verschrikkelijke wijf uit de Nederlandse politiek” vond: de Nederlandse PvdA-minister Hedy d’Ancona. Met grimmige triomfantelijkheid moet Albert Helman gezien hebben dat hij het bij het rechte eind had gehad: de prijs ging niet naar Marugg, maar naar Geerten Meijsing, en dat gaf een hoop commotie want diens zus Doeschka was immers jurylid geweest.

MICHIEL VAN KEMPEN

TIP MARUGG, *De hemel is van korte duur. Verzameld werk 1945-1995*, samengesteld en bezorgd door AART G. BROEK & WIM RUTGERS, De Bezige Bij, Amsterdam, 2009, 704 p.